

JURNAL

PENTRU PESHINDIREA MIHINCELORŢ NATURALE ŞI ESACTE, ÎN TOATE CLASELE.

Pedagogic

de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 16.

(Anul al doilea)

Bucureşti

Aprilie 22, 1857.

Compendium. Merg anul său Coralle. Feterpaşă esterpăşă Atlantică. Komunikationi miingitice miu.

Mergeană saŭ Coralle.

Kiŭ de infinită sŭ fie varietatea formelor ū ūingelor ū animale ce tręeskă pe zskată, totă e miŭă de largă infinitatea formelor ū animale ce tręeskă în mare; ako lo rŭsimă ūmpresnate amindoz estremityŭle Natşrei, adekă nemŭrunităŭ în mŭrime kă nemŭrunităŭ în mikşorime.

Şnele dintre aceste animale oceanice, voră fi obiektyŭ stădiei noastre de astăzi.

Acestă oceană mare, reprezentatăŭ infiniteŭă, kompinde în sînzăŭ sŭă infinite variaŭionŭ de ūinge animale din toată skara kreacŭionŭei, adikă de la celăŭ mai mare pînză la celăŭ mai miŭă. — Celăŭ mai mare animalăŭ ce se află în mare, este *Baleŭna* (kităŭă; kă mŭrimea sa de 80 niŭioare ūi mai bine); apoŭ lîngă acestă ko-

losă, kompinde marea ūi pe celăŭ mai miŭă animale mikşoskopice (kare nşmaŭ kă mikşoskopăŭă potă fi vŭzste).

În ayeastă ramŭră interesantă a ūiingei ūingelor ū mikşoskopice apoase, ne a lşminatăŭ vestităŭă natşralistă *Erenberŭş* din Berlin; eŭă a fostă zŭă ală doilea *Kolymăş* pentru ayeastă lşme nşoz nevŭzstă pînză akşmă. — Sŭ ne înkînsimăŭ nşmaŭ mikşorimea ayeastoră animale ūi nesŭşsa ūmŭlŭpire a loră! Sîntă şnele dintprînsere kare tręeskă *miŭioane* într'o niŭăştră de apă. Dar o nereke de ayeaste animale infşzorii (de ūenzăŭ *Bacilaria*), prodşve în 24 de ore mai mşlăŭ indivizi, de kiŭă a prodşşă Adamă ūi Eva kă toŭă şpmamŭi loră, adikă mai mşlăŭ de kiŭă toŭă oa-

menii ce aș trîișă mi trîesckă akzîmă!— Printr'o kombinaziune între aceste două direkțiuni ale infinității (în mikșorime și în nștrîș) s'a produsș peszlatatăl nekrezătî și челъ маі admirabilă.

Çine s'arș fi rînditș, kъ din niște korșeri așa de miçî, sș se poate face vr'zîș lșkrș mare? Dar Erenbergș mi Aleksandrș de Štboldș aș arștatș kъ чеa maі mare parte a inszlelorș din oceanzlș челъ mare, kare formeazș o deosebîtș parte a pșmintzalı (Polinezia), sîntș fșkte nșmaі din uestele auestorș miçî animale, aflîndș-se în stare de asfiksie. Kîte bilioane, trilioane și patralioane dintre dînsere trebșe sș se fi adșnatș nișz sș se formeze miile de inszle din Polinezia, supre a pștea sș se înalduș din adîncimea oceanzalı și sș akopere o mare parte a auestei mșri, prekzșmș o vedemș!— Toate inszlele și mșnciі de țibîșirș (kretș) sîntș o kombinaziune de penșmerabile ueste a auestorș animale! Sș pșnemș o vșkatș mikș de kretș în apș înkzłitș чеa la soare, și neste pșciîș vomș vedea printr'zîș mikroskopș vșzș, o lșme kъ penșmeroase animale infșorîi mișkindș-se în toate pșrșile! Lși Erenberg ū a maі venitș și o altș idee çenială; a vșșitș aueastș apș kъ o koloare roșîș, atșnçî dșne че animadelе înviate vșzș (korșerile lorș fiindș foarte strevșztoare) s'aș desinatș în mikroskopș formele stomachelorș și ale maçelorș auestorș miçî organisme, kare aș fostș zmulște de zîș fșlidș roșîș, și așa a vșzșitș kъ aș și ele niște organe diçestive (de mistșipe)!

O impeçizșrare analogș mi interesantș rșsimș la mșrșeane (corailles), kare sîntș rșmșșicele kaselorș zîșî polîș, kare krește în mare, kșmș krește o postș (trandafîrș) în grșdinz. Mșma auestăi polîș ese ne fșndzălș mșrși; neste kitș-va timnș ū krește ne snate o ramșrș, asta este fiika ei; neste kitș-va timnș, iarș ne aueastș ramșrș kreșkș alte ramșre, astea sîntș nepoçii ei d'o altș çeneraziune; ramșrile rșminș totș d'azna linite zna de alta și formîndș ka zîș felș de arbore (konaçîș) de mșrșeane. Astș-felș krește arborelș din çeneraziune în çeneraziune, nișz kindș se face altș de mare în kitș așzîçe la sșprafaça mșrii; akzîmș arborelș de mșrșeanz nșmaі poate kre-

ște (fiindș-kъ auestș polîș nșmaі în apș poate trși), de aueea se zșkș, rșmîndș kъ dinçii askçiciі afarș din apș saș чеa askçîșî sșș sșprafaça mșrii; aueste lokçri se kîamț *взпчї de mșrșeane (rescifs de corail)* și sîntș çele maі perikzloase lokçri în oceanz pentrș navigatori.— Toatș marea între Nșoa-Olandș și Nșoa-Zelandă sîntș zmulște de milioane de asemenea vșnçî saș pesçibe de mșrșeane kare se întîndș nișz la miі de mile.— Kindș se 'nșimulș sș stea mșlçî arbori de mșrșeani foarte aproape zîșlș de altzălș, atșnçî zskîndș-se, rșminș ka zîș lokș de rșpaosș pentrș pasçrile de mare, kare denșîș akolo ozle lorș; totș aueste pasçri la timnzălș eșipei vșilorș, adșkș grșzîçe din kontinentș în çiokazlș lorș, sșzrîndș așșpra oceanzalı. Aueste milioane de oaz, grșzîçelo și çalira, kъ timnș strikindș-se, se fakș zîș akoperîș de pșmintș poditorș kare akopere vșnçile mșrșeanilorș fșkindș dîntp'insere niște *inszle de mșrșeani*. Asemenea inszle se aflș în penșmșratș mșlçime în oceanzlș челъ mare, aflîndș-se în klimеле kalde.— Eșplikaziunea formșrei inszlelorș de mșrșeanz și de kretș este zna din çele maі fșrșoase deskoperiçî ale iștiçelorș natșrale.— Ūnde avemș intr'adevzrș zîș spektakolș maі çirantikș de kitș auea?— Ūnde ni se infșzîșeazș maі bine ka aîçî înaintea okilorș noșrii, înproçitorzălș preçiniçîș alș infinitzalı în toate direkçionele sale, în mșrșime, mikșorime, nșmeçș mi timnș?— Iatș kșmș ne lșzmineazș iștiçîga! Kșmș stđizălș natșrei lșrșește orizontzălș vederei noastre în misteriele fiîçelorș, în mșrșimea Ūniverszalı!

Sș întpzmș akzîmș чеa maі în amșzșnte, în stđizălș istoriei natșrale a mșrșeanilorș.

Kșnoștingă adevzratei natșri a mșrșeanilorș, dateazș așia d'o sștș de aniîkkoaçe; kççî natșraliștiі de maі nainte le aș sokolitș de plante saș kearș și de minerale, earș nș de animale. Kazza auestei eroare era, fiindș-kъ mșrșeaniі n'aș fakçlatatea lokșoçizșnei (a se mișka din lokș) ka çele-lalte animale, çî rșminș çîntșidi în fșndzălș mșrei, znde prezintș niște forme kare seamzș kъ plantele, prekzșmș florî fșzșze, arborei (tșfe) și kearș arbori kъ trșnki marî.

În znele lokçri znde mșlçimi de korale

saș mърчані din urenă *anemone* saș *actinia*, sîntă adnate pe fîndă. mъреі, formează acolo ka o grădină kă o varietate mi bogătie de flori din cele mai admirabile; kăci acesă mърчані seamăntă kă flori colorate kă diverse colorii. Dar fîndă. mъреі nă prezintă pretindene, și spectacolă așă de grandioasă, și unde mareă e foarte adîncă, acolo mai niă odată nă eștă mърчані, nămai pe la ărmășri mi unde fîndă. mъреі e niă de stînci, acolo se desvoală kreșterea mърчанilor, șnele formîndă bînci mi insule întregi.

Dar toate acesă flori, frunze, țese mi arborii sîntă într'adevăr animale capă nă plante. Pe kindă trăesă în apă, sîntă învelite k'șnă învelimă celatinosă (ka de niștie) saș k'o nele de colorare oakenă saș chenshie. Dînt'acestă învelimă eșă animale pe șiite șe seamăntă kă flori kare sîntă foarte simțitoare; kăci la cea mai mică mișcare se retrăgă înăoi, îndoindă frunzele șnele peste altele. Așă dar învelimă celatinosă împreșă kă rămășrie mi flori, sîntă vii; toate acesă comușă corpă. acesă animale adnate în grășe (grămeză) mai mară saș mai niă.

Fie kare animală individuașă (in sine) are forma șiă cilindrică, șiă pachă, saș șiă clopodelă. Partea de șăș a acesă cilindrică e înkăș k'șnă kapakă, în mișlokașă kășia se află o gără (pară dăe); acesă gără este gără animală. (Kindă sîntă dăe gără, șna e gără ală anșă, adekă gără posterioară a kapalășă intestinală pe unde eșă eskrementele). Împreșă rășă gără, staș fire lăni saș șkăpte, șnele avîndă forma de foie saș de brăge; acesă șervă animală ka șă prinșă kă dîșele alimentele șale, kare konsistă în insekte mi molășki (skoči) pači miči ș. c. l. Prin gără, alimentele întră în stomakă.șă loră, înșă șnele n'ăș stomakă, și pereșă stomakă.șă sîntă formașă keapă prin nelea corpă.șă; altele aș în lokă de stomakă șiă sakă, kare se deskide pe din afară nămai kă o gără prin kare întră alimentele mi eșă eskrementele (bală; la acesă animale gără mi anșă este totă șna). Acesă opranișăne foarte simă se gășește la șiă polini kare se ăiă în lakări mi rășri (Hydra). Dar sîntă șnele dînt'acese animale miă kare, pre-

kășă amă zășă mai șășă, aș stomache mi intestine (mașe) ka animale perfecte.

Cea mai mare parte a acesă polini, șkotă din nătrimintele kare le mărăkă, șiă felă de șăștanășă korpoășă kare, kindă se întrește, rămăne tape ka neatra mi acesă materie formează acesă ce nămimă mърчані saș korale, kare sîntă niște adevărăte kase ale șnoră polini de mare. Prin analășă kămică se arășă, kă sîntă komușă mai kă seamă de kalăkă (vară).

Pe șuprafaăă trășășrișăloră de mърчанă se arășă niște gără simă saș niște celule șemăniă kă stelele; dar sîntă mi ală trășășri de korale, kare sîntă komușă d'o adășășă de cilindrică saș țășă, niă paraleă șiă lăngă ală (Tubipore). Kindă polinașă trășește, șkote printr'acese gără, celule saș cilindrică, brășele șale afară ka șă prinșă alimentele șale.

Dar mi modă.șă propagășăneșă acesă animale, e foarte kășiosă. La mă.șă polini eșă din șnele pășă ale korășrișăloră loră, ka șiă felă de mărășă, (întokăi ka toamna mi primăvara la arbori); din mărășă acesă se desvoală rămășri kare sîntă ni de polini. Apoi acesă ni de polini nă se despară de pășășă loră, și rămăniă lănișă de dînișă, în toată viaă loră. Kă kășă șiă polinișă prodășe mai mă.șă, kă atășă se inkonășă de mai mă.șă ramășre, apoi din acesă ramășri eșă altele; așă este ăeneraășăneă a trăia mi așă șă șămează mi kă toate ăeneraășănele viitoare, niă kindă în șfirșășă se formează ka șiă arboră kă mă.șă ramifikaășăni, în kare trășășrișășă reprezintă polinașă celă d'întășă, șășmoșășă țășăloră acesă ăeneraășăni. Așă dar năstemă zășe kă polinașă poartă toate ăeneraășănele în șnășă șă.

Pe kindă șiă asemenea arboră de polini rămăne șășă apă, se desvoală pe dîșășă totă mereșă ăeneraășănișă nășe, niă kindă așășă la șuprafaăă așă; atășă polinișă șășerișă ce se află afară din apă, moră. Arboră.șă nămai krește, pe kindă ăeneraășănele polinișăloră mai inferioare, de vășășăne moră șna dășă ală; atășă rămăne în mare șiă arboră de polini, kare okășă toată adășășă mъреі din fîndă niă la șășășășă ei; apoi fiindă—kă materia acesă arboră de korale este foarte tape, de acesă lokășă unde se află asemenea arbori sîntă foarte peri-

кълoase pentru navigatori. Kite коръии s'аѣ in-
nekatѣ ла дърмъриле Австралией ши але Noeze-
landei каре синтѣ inkonцисрате де pescive (ширѣ
де стинчи) де корале!

Пе де алтѣ парте, ачестѣ арборѣ де корале
аѣ лѣатѣ парте mare ла форма акталѣ а сѣира-
федей пѣmintѣлѣ; кѣчѣ asemenea pescive, fiindѣ
foarte тарѣ, протеѣе зпеле insѣле supе а нѣ fi
mѣnkate де валъриле мѣреѣ, каре батѣ neinchetatѣ
inтр'insеле кѣ о форцѣ mare. Апоѣ asemenea pes-
cive синтѣ in stare а форма ши insѣле нѣоѣ. Адекѣ
кѣмѣ амѣ zisѣ ши sѣsѣ, арборѣ де мѣрѣеанѣ синтѣ
adъnaцѣ in грѣне potъnde formindѣ о linie чѣр-
кѣдарѣ; kindѣ ачестѣ арборѣ се зсѣкѣ, devinѣ знѣ
пѣnkѣтѣ де repaосѣ pentru чете де пасерѣ де mare
каре netpekѣ in тоатѣ niаца лорѣ не сѣирафаца
мѣреѣ ши vinѣ in ачесте pescive а депънѣ зѣлѣ
лорѣ. Зѣлѣ ачестеа, каре синтѣ депъсе аколо
in депъмеравиле кѣtime, нѣ синтѣ toate клочите,
чѣ мѣлте се стрѣсѣ ши formezѣ аколо strate де
о хѣмѣ admirabilѣ pentru агрикѣлтѣрѣ; апоѣ
kindѣ vintѣлѣ арѣнкѣ не ачeastѣ хѣмѣ seminde
де plante, де sine podeskѣ ши аконерѣ кѣ tim-
пѣлѣ ачесте insѣле кѣ о vegetaцѣiне foarte фрѣ-
moасѣ ши variatѣ. Де ачееа navigatoriѣ аѣ гѣ-
sitѣ in океания о мѣлциме де insѣле де корале,
аконерите кѣ чеа маѣ фрѣmoасѣ verdeацѣ ши кѣ
plante де маѣ мѣлте климе, а кѣрора seminde
vintѣлѣ ле а adъnatѣ де pretъtindenea ши ле а
adъsѣ аколо.

Eatѣ че admirabilѣ armonie ши легѣтѣрѣ
intime domnesкѣ in тоатѣ патѣра. Форца creati-
вѣ а ordonatѣ кѣарѣ vintѣлѣ а контрѣвѣзѣ ла in-
фрѣмѣсѣцареа пѣmintѣлѣ; vintѣлѣ s'а гѣкѣлѣ про-
paratorѣлѣ plantelorѣ. Kite грѣдинѣ ши пѣдѣрѣ
vitoаре се презѣмѣлѣ astѣ-felѣ neste капетеле
noastre, фърѣ ка поѣ сѣ mѣimѣ ши сѣ simцimѣ
чева!

Sintѣ алцѣ polini каре се imѣмѣлескѣ ши
prin оаб. Ла алцѣ s'а гѣsitѣ diferinца секселорѣ
(polini maskѣлѣ ши femelѣ), каре ла челе пѣmi-
te ninѣ акѣмѣ, нѣ esistѣ. Ла polini каре пѣнѣ
оаб, s'а гѣsitѣ кѣ ачесте оаб се афлѣ in niште
indoitѣрѣ partѣкѣларе але корпѣлѣ лорѣ. Еарѣ
алцѣ polini се imѣмѣлескѣ prin тѣереа корпѣлѣ
лорѣ, in sensѣлѣ лѣнцѣимей in дѣоѣ жѣмѣтѣцѣ.
(S. e. ла депълѣ Caryophyllia ши Meandrina).

Maѣ toate ачесте animale синтѣ desnoiate де

organеле simцѣrѣlorѣ. Nѣmaѣ ла зпеле s'а об-
servatѣ зрѣме де окѣ.

Toatѣ класа ачесторѣ animale, копpinде
дѣоѣ секѣцѣни саѣ грѣне, зпеле пѣmite Anthozoa
fiindѣ-кѣ seamѣнѣ кѣ florиле ши ателеле пѣmite
Bryozoa, fiindѣ-кѣ seamѣнѣ кѣ mѣшкѣлѣ; челе
d'intѣлѣ аѣ пѣmaѣ о газрѣ, челе d'алѣ doilea аѣ
kite дѣоѣ.

Neptfindѣ intra аичѣ in descrierea депъ-
meroаселорѣ specѣ де polini ши де корале,
де ачееа амѣ imѣцѣimatѣ аичѣ пѣmaѣ патрѣ for-
me in алѣтѣрателе firѣрѣ; адекѣ: firѣра 1, ре-
prezintѣ *Corallium nobile*, (мѣрѣеанѣ nobilѣ) din
каре се fakѣ мѣрѣеанеле inпревѣнцатѣ ка зѣлѣ.
Се гѣsesкѣ in marea Mediteranѣ, ла о адѣнчиме
де 6 ninѣ ла 60 стѣнженѣ. Трѣнкѣлѣ каре аре
мѣлте рѣмѣрѣ, нѣ ажѣнѣе ла о inѣлциме маѣ
mare де kitѣ d'знѣ niчѣiorѣ ши аре о grosime
d'знѣ долѣ. Polinѣлѣ ачеста, шеаде inтр'о kastѣ
romie, insѣ елѣ е алѣлѣ, аре kite ontѣ fire foioа-
se imпрецѣзрѣлѣ гѣреѣ ши seamѣнѣ кѣ о floare
алѣлѣ. Dar се гѣsesкѣ знѣ din ачестѣ polini
ши кѣ case (корале) алѣлѣ. Ачестѣа синтѣ priviцѣ
кѣ niште polini болнавѣ. Kindѣ ле skoate din
mare, синтѣ аконерите k'о stratѣ корпоасѣ romie,
не зрѣмѣ дѣпѣ moартеа polinѣлѣ strata ачeasta
се skoate лесне imпрецѣзрѣлѣ мѣрѣеанѣlorѣ че
се афлѣ in центрѣлѣ лорѣ.

Firѣра 2, репрезintѣ знѣ алѣ felѣ де по-
билѣ мѣрѣеанѣ.

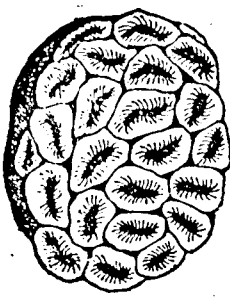
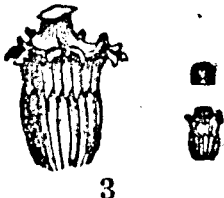
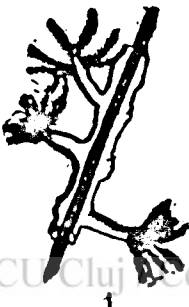
Firѣра 3, репрезintѣ зпѣлѣ din депълѣ пѣ-
mitѣ *Tubipore*.

Firѣра 4, репрезintѣ знѣ алѣлѣ foarte мѣ-
pitѣ din депълѣ *Mulrepore*.

О чѣркомстанцѣ foarte imпортантѣ in ра-
портѣлѣ istoriei пѣmintѣлѣ, s'а deskонерitѣ prin
мѣрѣеане in зилеле noastre. Адекѣ е шtitѣлѣ кѣ
ачесте animale крескѣ акѣмѣ пѣmaѣ in партеа
оceanѣлѣ, каре окѣпѣ климеле calde але пѣ-
mintѣлѣ. Де ачееа in marea Polарѣ ши Atlan-
тикѣ, (in пѣрцѣле sale кѣтре nordѣ), нѣ се гѣ-
sesкѣ мѣрѣеане. Апоѣ сѣvindѣ in пѣmintѣ in
зпеле локѣрѣ sitъate in климе foarte речѣ (s. e.
Germania, Anglia ши Persia) s'аѣ гѣsitѣ in пѣ-
mintѣ strate де мѣрѣеанѣ. Де зnde аѣ venitѣ
аколо ачестѣ мѣрѣеанѣ? Че kastѣ еле не зсѣ-
katѣ ши маѣ кѣ seamѣ in климеле речѣ? Аичѣ
н'авемѣ алте есплѣкацѣии де kitѣ а зиче, кѣ in

локъриле ачестеа знде е акъмѣ зскаѣ, ера одаѣ
 фндѣлѣ мѣреѣ шѣ не кндѣ ачесте локъри аѣ
 акъмѣ о климъ температъ, саѣ шѣ рече, маѣ на-
 инѣ а австѣ о климъ foarte калѣ. Inoteza (сѣпо-
 зиѣиѣнеа) чеа д'инѣиѣ нѣ конпринде ниѣ о есаѣе-
 раѣиѣне, кѣѣ. Неолоѣиѣ аре мѣате аргѣменте,
 кѣре провѣ кѣ в мѣате локъри знде е акъмѣ
 зскаѣ, ера одаѣ (вн спочеле прѣмитѣве але еси-
 стѣнѣеѣ прѣмитѣлѣиѣ) фндѣлѣ мѣреѣ. Дар кѣмѣ
 сѣ не есплѣкѣмѣ скѣмѣареа климелорѣ прѣ пѣ-
 мѣнтѣ? Оаре с'а скѣмѣатѣ д'атѣнѣиѣ орѣнѣлѣ кѣ-
 мелорѣ, вн кѣтѣ ачеле че сѣнтѣ акъмѣ речѣ, ераѣ
 одаѣ калѣе? Дниѣ аѣ ни fostѣ de opinѣиѣнеа ачѣа-
 ста. Инсѣ ачѣастѣ сѣнозиѣиѣне чеѣре ка сѣ не
 имѣаѣнѣмѣ, кѣ д'атѣнѣиѣ с'а зрѣмѣтѣ о револѣзѣиѣ-
 не мѣаре, нѣ нѣмѣаѣ не

пѣмѣнтѣлѣ постѣрѣ, ѣи вн
 тоѣѣ Днѣверсѣлѣ. Дар да-
 кѣ арѣ вн аша, тѣреѣе ка
 козиѣиѣнеа еклѣнтѣиѣиѣ д'а-
 тѣнѣиѣ, (а соарѣлѣиѣ кѣтѣре
 пѣмѣнтѣ), сѣ се вн скѣмѣ-
 батѣ. Аста естѣ о вно-
 теѣзѣ пѣѣиѣнѣ провѣаѣлѣ.
 Де ачѣеа внотеѣа чеа маѣ
 провѣаѣлѣ супѣ а не ес-
 пѣка гѣсѣреа мѣрѣеа-
 нѣлорѣ вн климеле речѣ
 естѣ, кндѣ не адѣчѣмѣ
 амѣнѣе кѣ вн перѣодаѣ,
 кндѣ ачесте мѣрѣеанѣ
 аѣ тѣрѣтѣ, Езропа ера о
 мѣкѣ внсѣлѣ вноконѣиѣра-
 тѣ д'зпѣ очѣанѣ имѣнсѣ;
 апоѣ шѣмѣмѣ акъмѣ кѣ вн
 тоале внсѣлеле допнѣнѣе

Есѣрѣмѣ де корѣле маѣ мѣрѣеанѣ.

о климъ маѣ дѣлѣе шѣ маѣ калѣѣ (клима мѣрѣ-
 тимѣ) де кѣтѣ вн контѣнѣнѣе мѣрѣ, де шѣ амѣн-
 дѣоѣ се аѣлѣ сѣѣ ачѣесаѣиѣ лѣѣиѣне неографѣкѣ. Де
 ачѣеа негрѣмѣтѣ кѣ атѣнѣиѣ а допнѣтѣ вн Езропа,
 ка внсѣлѣ, о климъ маѣ дѣлѣе де кѣтѣ акъмѣ шѣ
 де ачѣеа не есплѣкѣмѣ кѣмѣ а пѣтѣтѣ тѣрѣ атѣнѣиѣ
 вн очѣанѣлѣ дѣн Езропа, мѣрѣеанѣ шѣ алѣ асе-
 мѣнеа анѣмѣале, кѣре чеѣрѣ о климъ дѣн Афѣка.

Еатѣ кѣмѣ ачесте мѣиѣ внсѣкте аѣ контѣрѣ-
 зѣитѣ нѣ нѣмѣаѣ а вноподоѣ вѣстѣментѣле ноастѣре,
 ка скѣле де мѣрѣеанѣ, ѣи шѣ спѣрѣтѣлѣ постѣрѣ,

кѣ фѣрѣмоаѣсе дескопѣрѣпѣ вн рапортѣлѣ шѣиѣнѣеѣ
 чеѣле маѣ фѣрѣмоаѣсе, адекѣ истѣорѣа гѣловѣлѣиѣ постѣрѣ!

Мѣрѣеанѣлѣ естѣ внтѣрѣзѣнѣуѣатѣ дѣрѣнтѣ скѣлѣ,
 адекѣ ка настѣрѣ, колѣрѣте, вѣроше, вѣраѣте ш. ѣ. л.
 Сѣнтѣ вн зпеле тѣреѣзѣре пѣѣлѣче дѣн Езропа нѣ-
 мѣте опѣре де мѣрѣеанѣ д'о мѣрѣиѣе естѣраорѣдѣ-
 нарѣ шѣ фѣкѣте кѣ о арѣтѣ мѣракѣлоаѣстѣ. Чеа маѣ
 мѣаре парѣе дѣн мѣрѣеанѣиѣ де скѣле, вѣне дѣн
 Италия, знде н'аре зпѣ прѣѣѣ аша скѣмѣнѣ.

Вн вѣмѣрѣиѣе де маѣ нѣаѣнѣе, мѣрѣеанѣ а
 жѣкѣатѣ зпѣ роѣлѣ мѣаре вн Медиѣнѣ, кѣѣиѣ сѣѣ
 нѣмѣрѣеа де пѣлѣѣре шѣ пѣкѣтѣрѣ де корѣле, с'а
 вѣндѣтѣ нѣмѣте рѣмедѣиѣ к'зпѣ прѣѣѣ foarte мѣаре
 шѣ ачѣеѣ кѣре ле вѣндеаѣ, прѣтѣндеаѣ кѣ ачѣестѣ
 рѣмедѣиѣ проѣдѣкѣѣ еѣекѣте мѣарѣ. Внтѣр'адѣвѣрѣѣ, про-
 дѣчеа тоѣѣ д'азна зпѣ

еѣекѣтѣ мѣаре адекѣ: а вно-
 богѣѣитѣ не ачѣеа кѣрѣ
 л'а вѣндѣтѣ. Алѣмѣнтѣре-
 леа мѣрѣеанѣ н'аре нѣиѣ
 зпѣ еѣекѣтѣ мѣедѣкалѣ. Ана-
 лѣса кѣмѣкѣ а арѣтѣатѣ кѣ
 мѣрѣеанѣ нѣ е алѣтѣ нѣ-
 мѣкѣѣ де кѣтѣ зпѣ кѣлѣкарѣ
 (тѣвѣшѣрѣѣ) колѣратѣ кѣ о
 колѣоаре парѣкѣларѣ шѣ
 кѣ зрѣте де прѣнѣѣнѣрѣ
 орѣганѣче. Аша дар вѣндѣ
 ѣне-ва пѣлѣѣре де мѣрѣ-
 еанѣ, естѣ тоѣѣ зпѣа ка
 кндѣ арѣ вѣеа пѣлѣѣре
 де тѣвѣшѣрѣѣ, ва внѣкѣ пѣ-
 кѣтѣрѣиѣе де мѣрѣеанѣ,
 есѣстаѣ нѣмѣаѣ вн аѣиѣшѣ-
 рѣиѣе шарѣлатѣнѣлорѣ д'а-
 тѣнѣиѣ, еарѣ нѣ вн Натѣ-

рѣ. Акъмѣ вн вѣмѣрѣиѣе ноастѣре прозаѣче, Ме-
 дѣиѣиѣ шѣлѣ кѣ зпѣтѣра де зрѣсѣ мѣортѣ вн зѣоа кѣ-
 тѣре шѣ кѣтѣре, н'аре алѣтѣ вѣлоаре вн мѣедѣиѣнѣ,
 ка зпѣтѣра де рѣскѣ, тѣѣатѣ вн орѣ-че зѣ; кѣ « апа
 де гѣшѣтѣрѣѣ » дѣн лѣзпа лѣиѣ Мѣарѣе, нѣ поале вѣн-
 дѣка гѣшѣтѣрѣѣ маѣ вѣне де кѣтѣ аша роаѣлѣ; кѣ
 зпѣнада дѣн Мѣарѣе нѣ фѣче о дѣмѣтѣ маѣ фѣрѣмоаѣ-
 сѣ шѣ маѣ алѣѣ, де кѣтѣ зпѣнада дѣн Декѣмѣвѣрѣе,
 дакѣ Натѣсѣра н'а внзѣстрѣт'о « к'о пѣлѣиѣѣ ка зпѣ-
 нада шѣ кѣ вѣзѣле ка тѣранѣдѣфѣрѣ » кѣмѣ зѣкѣѣ по-
 ѣѣиѣ. Аша дар шѣтѣмѣ шѣ акъмѣ кѣ пѣлѣѣреа де ко-

rale nă este mai bună de kîtă pălberoa de tî-
 bîșîră și kă zădă diamanță nisată fărătă pălberoa
 și bătătă kă apă, nă face zădă efektă mai bună de
 kîtă kărbăni din vatră nisată și bătătă, kăci dia-
 mantă nă e altă nimikă de kîtă kărbăne kărată.
 Așa dar s'aă dășă timpă de așă pentră spăderi
 prekămă eraș în sekălele mediane, zăde se zăche,
 kă boala lăi Papa Urbanulă IV, în optă zile a
 kostată 40 miă de galbeni, plata remedăiloră che
 aă plătătă la spăderie pentră prașări și nikă-
 țări de diamanți, kare medăci aă dată ačestăi
 săberană. Cicero zăche într'ăză lokă « șă miră
 kămă. Așări nă pătă ei însăși, kăndă zăkă pōnă-
 lăvi astă-felă de basme ». Noi nătemă zăche kă
 ne mirămă kămă medăci kare aă fărătă konsă-
 le nămitări Pară, n'aă pătă ei însăși kăndă aă
 ordonată o astă-felă de remedie. Dar fie-kă-
 re timpă are erorile și prekădektăle sale,
 în politikă, în reliđione și keară în materia
 știinđeloră. A fostă zădă timpă kăndă oamăni
 și aă imăinată kă toate metalele și petrole
 prekăioase kare le dorăte inima omăni, sintă
 remedăi băne pentră dășeri de inimă, și aă
 ș'ate kăalități mistărioase vindăktăoare pentră

săferingele omăni! Keară și akămă aă oamă-
 ni astă-felă de ideă pōnălare; prekămă zăkă zăni
 čine pătămeute de plămăni, șă șăničhe plămăni
 de vidăi. În ideea ačestoră oamăni, plămăni
 de vidăi meră drentă la plămăni bolnăvăli
 și iăđ lokăđ loră. În ideea oamăiloră din se-
 sekăli trektăți; diamanță atătă dorătă de inima
 omăni, în bătări, meră drentă la inimă și
 vindăktă patămile korporale. Știă zădă omă
 bogată, kare kănd se bolnăvise d'o boală kă kăđăđă,
 n'a kemată nič'ăză medăkă či lășe kăte-va miă
 de galbeni, le așternea în pată, se desăđka
 și se kăka kă pelea goală ne ačestă așter-
 nată prekăioșă, pătăinea akolo kăte-va ore și elă
 pretindea kă fără kăđăđeni și alte remedăi, kăra
 ačesta era pentră elă totă d'ășna infălibilă (sigă-
 ră). Pătă kă noi medăci nă sintem în stăpe a prekă-
 kriē la ori kare bolnăvă o astă-felă de pătă
 neobăničă. Eătă kă bătăriăđă filosofă Koelētă
 a avătă drentate kăndă zăche. « Nă-e vr'o postate
 săș soare; che e akămă, era și altă dată » po-
 ate săș o altă formă, dar făndăđ este totă
 ačela.

Телеграфăлă електрікă săbatlantikă.

Șna din interpăderile moderne čele mai
 čirantăche, este nepremăită telegrafălă eлектрікă
 sășmarină, kare este șă se așeze săș mareă
 Atlantikă, spre a năne în komănikăđione eлект-
 рікă, kontinentălă pōođ kă čelă vekă. — Kăndă
 ačeastă komănikăđione se va așeza, va fi kă nă-
 țingă a transmite știră imăortante de la Eșro-
 pa (prin Londonă) la Amerăka, într'o oră saă
 dăođ, în lokă kă akămă întrăvăingăeăđ vāporălă
 čelă mai iste, timpă de 12 ničă la 15 zile a
 adăche veste de la Eșropa la Amerăka. Dar
 se va arăta ači o čirkomștanđă inkă mai kă-
 riōasă, adektă, dășă pozăđiōneă đeografăkă, Ame-
 riķa fiindă kătre okădentălă (ănășă) Eșropeă,
 de ačea soarele se săie mai țipăđ neste ori-
 zontă akolo de kătă la noi. Kăndă în Londra
 este ora 4 dășă amăază-ză și oamăni aă ter-
 minată trektăle loră la bătă și alte afăčeri
 ale loră, la New-Jork aă ora 9 đimăneăđă

și oamăni așă inčenă șă se skoale și șă iăđ
 afară la trektăle loră. Așa dar, o đepășă
 telegrafăkă pornăđă din London la ora 4 dășă
 amăază-ză (kăndă se terminăđă lăktăriē bătăreă)
 va sosi la Amerăka neste đăoē ore, adektă la
 ora 11 înainteă prinăzăli, đășă orele de la
 New-Jork, și loră se va pătă kă đepășă a
 ačășă kă 5 čeasări ničă la nă plăka! Apōi
 fiindă-kă la ora 12 inčenă bătă akolo, ei se
 voră folosi keară în zăoă ačea de știrăle komă-
 ričiale priimate de la Eșropa. Dar o đepășă
 plekăndă de la New-Jork la ora 5 dășă
 amăază-ză, va sosi la Londonă la meztă-pōnăđi
 și Eșropeeni se voră folosi în zăoă a đăoă de
 postăđile priimate de la bătăle Americăi.
 Ačeste rezăltate neprekăzăbile, ne pătă în
 perspektăvă întokmăreă zăne komănikăđiōni eлект-
 тро-telegrafă sășmarină între Eșropa și Ame-
 riķa. De ačea partăktăriă întrăprinăđtoră și

și keapă răvernele s'aș interesată mxată pentru
această chestiune. Cea dintiiă nechestitate era d'a
alece drămxată pe unde trebbe să năie sipma
elektrikă de komunikăiune. Prima idee a fostă
ka s'o năie mai kătre nordă, între nordă și Sko-
dielă și ală Groenlandei, kăci akolo marea de-
vine mai îngustă și nă cere o sipmă neinterșp-
tă de miă de mile geografice; kăci între aceste
păkte se află niute insule kare ară nătea fi
întreșingate ka niute stațiunii telegrafice. Dar
pe d'altă parte ară mxată în konsiderăiune kă,
aceasta ară cere întreprinerea de oameni și de
birozări telegrafice întp'o klimă foarte friguro-
să, unde oută lună de zile pe ană, niă o ko-
rabie nă poate să se aponie p'akolo, kăci ma-
rea este kă totă înțigată; pe lăngă aceasta
era și o mare îndoiată despre răsăoi (glacões)
înănuă de răsău, kare plăcă în toate pri-
măverile din marea polară, merindă kătre
sădă, dakă zăcă aceste săoișpă de răsău n'ară fi
păntă sipma adese opă și kăte difikătiă n'ară
fi însouită asemenea reparăiunii.

Aceste konsiderăiunii ară făkă să pe oameni
de ară părăsită ideea d'a așea komunikăiune
elektr-o-telegrafikă între amândoe kontinentele
la lokșpă alăta de friguroase și de neosnăit-
pe și ară hotărătă să năie sipma elektrikă la
zăcă lokă mai meridională în marea Atlantikă
între Irlanda, și New-Fondland. Dar aiă marea
are o lăngime mai mxată de 2000 mile geo-
grafice, și ară cere să a stădia în toate aceste în-
tindere, făndă să mărei dakă o favorabilă pen-
tră pășă sipmei; kăci fiindă akolo vă și mănuă
kă stăci kolăzrate nerșită kă n'ară fi pătă să
așea akolo sipma elektrikă întp'zăcă modă dă-
răbilă și sigă.

Supă aceasta, ară trimisă dinădinsă o espe-
dițiune navală din Anglia și Amerika, kare a
esaminată totă făndă să mărei Atlantice în acestă
pășă. Că lăkrare pirantikă! Pezătătă ară a
fostă kă ară deskonerită în pășă ară așea kă
făndă să mărei este șeșă (plășă), fără niă o
nerșăritate și este așea de liniută în kăte
kopăișăile (skoșere) cere mai delicate kare
akoneră mai totă făndă să mărei, le ară skosă în
întreprinerea loră, neavindă niă o șpă de stri-
kăișă, kare provă kă niă o kășere d'antă nă
esistă pe făndă să mărei.

Dăcă ară s'aș înkpedingătă de aceste kon-
dițiunii favorabile pentru pășă sipmei elektrice,
a înșpătă a procheda la realizărea acestă
proiektă mare. Eată în că stare se află lăkră
akșă, dăcă zăcereă șpăraleloră.

La Portsmouth korabia « Agamemnonă » și
în New-Jork, korabia « Niagara » sântă destinate
a priimi sipma telegrafă și elektrikă și meri-
tează întp'adeșă a face o vizită la stabilimē-
tă D-loră Glas și Elliotu la Greenevich
șpă a vedea aceste sipme. Kăndă întpă zăne-
va akolo în kăpte, rășente în dăeantă și în stăra
dăoe ptonă potă zidite, în kare se află sipma
aceasta, formindă mai mxate îndoișpă șpăkăre.
Întpă îndoișpă kare s'aș rătă pășă akșă, ară o
lăngime de 600 mile engleze. Machinele în-
ventate întp'adinsă pentru făbricăiunii acestei sip-
me, ară făkă să posibilă d'a făbrică 100 mile en-
gleze pe șpășăine. Sipma aceasta nă e făkă să
d'o șingă sipmă, ci de șante sipme de apar-
tă. Nătea toate aceste sipme, s'a pășă o șpată
de gutta perca (rămi elastikă) nătea kare se
află o șpată de klă și mășă în pășă și pe-
șă dănsă zăcă învălișă de sipmă făkă să întp'zăcă
modă foarte elegantă, kompășă de 18 șpăanșpă
de metală, fie-kare kompășă de 8 sipme meta-
lice. Din timă în timă, făkă șpășă elektrice
ka să se înkpedingăze dakă sipma este zăcă zăcă
kondăktoră pentru elektricitătea, kare este că
d'iniă kondițiune a telegrafă și elektrikă. Din-
tr'o sipmă șimplă d'o lăngime de 2058 mile, să
toarne mai mxate sipme kompășă d'o lăngime
kăte și 429 mile, apoi și aceste se îndoișkă
și prodă să șpăanșpă kăte 10 mile. S'a kal-
kălată kă toate sipmele împășă, formăză o
lăngime kă kare s'ară nătea învăli de 16 opă
totă rășă și pămintă, să kă ară nătea forma
o komunikăiune de la pămintă pășă la zăcă și
înănoi!

Fișă-kare din pășă dăoe koră și va
lăă șpășă sipma, voră eșă amândoe d'o dată
pășă voră așă și zăcă pășă pe marea At-
lantikă, unde e șpășă drămxă de la Eș-
ropa la Amerika; akolo voră lega amândoe
șpășă și zna kă ală și fișă-kare koră
va plăka întp'o dărektiune kontrărie și merindă,
voră lăsa sipma în mare. În opă-șă mină și
voră da zăcă ală și șpă de îndășere, kă

întreprinderea rezumate astă-felă. Fiindă-kъ fie-
 care corabie are sь factъ nъmaї жъмъtate дръ-
 мъ, de aceea întp'енă timnă de onă zile, тоa
 ть лъкрареа ва fi terminatъ. În acestă mizлокă,
 прекъмă шî 5 миле департе де дърмъриле Ир-
 ландей, învелишмăлă esteriорă ва fi de оцелă,
 къчй е de temstă ka sь нъ se prinzъ de ankora
 вре жпей коръбиї, fiindă-kъ аколо marea нъ е
 адинкъ. Avantажеле констръкцини ачестей сîрме
 konsistъ: 1-йă, în fleksibilitatea sa чеа mare,
 2-леа, în жърпига са, (сîрма ла о лънциме d'о
 милъ, кîнтъреште нъмаї 20 де тъжй); къ toate
 ачестеа poate нърта о грежтате де 60 шî 80 тъжй

3-леа, în еflinъtatea sa, къчй kostъ 100 либре
 sterlinge pentрă о милъ.— Pe d'altъ parte нъ
 poate fi nerată, къ sistemăлă ачеста are жнă de-
 fektă, къ сîрма е преа съждире pentрă о distan-
 цъ аша де mare. În ченере нъ нътемă шти маї
 nainte difikълътъциле че се voră аръта în жртъ
 ла телеграфăлă електрикă. Îнсъ требъе сь спе-
 ръмă къ toate ачесте difikълътъдй voră fi ridikate;
 атънчй, къмă амă zisă, invenцинеа чеа маї цî-
 гантикъ ва fi realizatъ în секолăлă актăлă; ачеш-
 та ва fi жнă onă care ва întънека пъ челе шеап-
 те mirакъле але лъмеї, але кърорă нъме аă ръ-
 masă nemъритоаре în antikъitate.

Комъникацини штингифиче мичй.

Коръбиї сьвмарине.

În Persia се factъ акъмă esperimente къ коръбиї
 сьвмарине care sintă факте astă-feliă, къ în локă сь
 плътеаскъ не сьп्राфаца търпей, înoatъ în адинчimea
 еї în китă не сьп्राфаца апей нъ сь vede ницй о жртъ
 де vasă. Întp'енă asemenea vasă сьвмаринă, poate
 сь се аfle маї тълдй оаменї în оаре-каре timнă.
 Marina импърътеаскъ Ръсеаскъ, face акъмă esperi-
 mente къ asemenea vase сьвмарине але întрежпига
 ка vase канонiere pentрă а атака шî а арде коръ-
 биї де linie търъ ка челе атакате сь шtie де жnde

vine атакълă лорă; къчй înemикълă нъ се vede fiindă
 е аскънсă în синълă търпей. Este învедеpată къ дакъ
 проблема vasелорă сьвмарине се ва resolва întp'енă
 modă favorabilă, атънчй нъ нъмаї къ sistemăлă де
 ресвеле навале апої шî тоатъ navigацинеа ва лха о алъ
 desvoltare; къчй атънчй жрапанеле нъ voră маї fi
 де темкă navigаторилорă, fiindă-kъ нъ potă жжъне
 пинъ în синълă търпей, чй търъжъ нъмаї сьп्राфаца еї.
 Înventatori ачесторă vase în Persia sintă дъот Гер-
 manї анъме Wilhem Bauer шî A. Giebelhausen.

Индъстриа алъметелорă.

Алъметеле (кирпъти), care înainte дожъ зевї
 де anї, нъ ераă къноскъте ницй де къмă, а ажънсă
 în timнăлă nostră а forma о раисъръ де индъстрие
 foapte înnportantъ, маї къ seamă акъмă înlореште
 ачештъ индъстриъ în Австриа, жnde се factъ алъmete
 маї pentрă тоатъ Европа апої шî pentрă Америка.
 În анълă 1849 s'а prodсăș în Biена шî Боemia 50
 миї маже d'алъmete. О синъръ factъ вьрикъ în Боemia,
 окъпъ 1000 де лъкръторї шî prodсue не анă 200,000
 катїї, (ките 5000 întp'о катие). Алъметеле се factъ prin
 machine care таie în 12 оре 2 милиоане. Дар în тоa-
 ть Австриа prodсăș не анă 50,000 милиоане!

Аичй нътемă vedeа къмă în секолăлă nostră ин-
 дъстриалă челă маї микă лъкръ poate сь debie d'о
 înnportанцъ mare; о вькатъ де лемнă, жнă кирпътă, а
 devenită о нътере социалъ care нътреште миї де лъ-
 кръторї шî окъпъ милиоане де галвенї, капиталă.

Este înteresantă а vedeа къ înlеснире d'а про-
 дъче локă, este конформă къ градăлă чивилизациней
 алă оамениторă. Понъли къ totăлă сълватиче нъ миă
 нимикă де фокă, ницй нъ poate а'лă prodсue. Чей îna-
 întацй чева маї vine în стареа социалъ, prodсăș фокă
 îнсъ къ о mare грежтате прекъмă жни дин понълă semї
 сълватиче în Asia, care kindă voră сь aprinzъ фокă,
 фрекă оре îнтреце къ чеа маї грежтате дъоe лемне
 пинъ се aprindă. Дар кепă шî нацикпиле чивилизате
 але Европеї, s'а къзнитă тълă къ aprindeа фокълї
 пинъ де жпъ-зі. Сь не адъчешă аминте китă де греж
 ера pentрă стръмомшй поштри, а aprinde noanteа о
 лъминаре prin кременї, оцелă шî iаскъ шî китă де
 жшорă este ачештъ операцине акъмă! Къ дрентă
 къвинтă зиче жнă акторă: înlесниреа d'а face лъминъ
 материалъ, мерче întp'о пропорцине къ вьрсареа
 лъминей морале аштура социетъцей жманъ.